

Beteckning: HRV:C09:40

Institutionen för humaniora och samhällsvetenskap

Motsättningar i blandäktenskap
En deskriptiv studie av äktenskap mellan personer
med olika religiös och kulturell bakgrund

Ilnaz Garshasbi
Augusti 2009

C-uppsats, 15 högskolepoäng
Religionsvetenskap

Religionsvetenskap med inriktning mot kultur och identitet C
Handledare: Åke Tilander

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	4
1.1 Frågeställning och syfte	5
1.2 Metod och material	5
1.3 Tidigare forskning.....	6
2. Bakgrund och analys	7
2.1 Kort beskrivning av de två religionerna	7
2.2 Bibeln och Koranens utsagor om blandäktenskap	9
3. Vad är religion och vad är kultur?.....	10
3.1 Kulturanalys.....	12
3.2 Skillnader och likheter	13
4. Den äldre generationen.....	13
4.1 Den yngre generationen	15
5. Muslim i Sverige – förståelse och konverteringar	16
6. Syrisk-ortodoxa kyrkan, deras uppfattning om blandäktenskap – Kulturmöten och identitet	19
6.1 Professorn	20
6.2 Prästen uttalar sig.....	21
6.3 Är etniciteten hotad eller inte?.....	21
7. Intervjuer	22
7.1 Präst och muslim.....	24
8. Sammanfattning	26
9. Diskussion	30
10. Slutsats	29
11. Källförteckning.....	31
12. Bilagor.....	32
Bilaga 1. Intervjufrågor om blandäktenskap	32
Bilaga 2. Svar på intervjufrågorna Svensk (kille) och iranier (tjej) men från samma religion bahá'í.	33
Bilaga 3. Syrian ortodox/syrian från Turkiet (tjej) och muslim/kurd från Irak/Iran (kille)	34
Bilaga 4. Syrian ortodox/syrian från Turkiet (tjej) och protestant/svensk (kille)	37
Bilaga 5. Ortodox/syrian från Libanon (kille) och muslim/iranier (tjej).....	38
Bilaga 6. Intervju med en muslim i Gävles islamiska center	40
Bilaga 7. Intervju om blandäktenskap mellan kristna och muslimer med en präst inom den syrisk-ortodoxa kyrkan	43

Abstrakt

Kan kärleken övervinna religionen? Min frågeställning har varit: Kan blandäktenskap fungera trots de olika motsättningarna som finns mellan olika religioner och kulturer?

Den metod jag har använt mig av är kvalitativ metod, främst fenomenografisk metod baserad på intervjuer. Själva tillvägagångssättet har skilt sig åt eftersom jag använt mig av olika typer av material såsom litteratur, Internet och heliga skrifter. Jag har också intervjuat personer som befinner sig i ett blandäktenskap/relation samt personer i ledande ställning i församlingarna. Jag har letat efter tidigare forskning i Högskolan i Gävles databaser, men mycket av mitt arbete har haft sin utgångspunkt i egen erfarenhet samt i en dokumentär som visades på SVT1 (*Inte som min syster*).

Uppsatsen syftar till att ge en inblick i och belysa hur de två olika religionerna, kristendom och islam är uppbyggda samt ge en förklaring till olika begrepp som förknippas med blandäktenskap. Vad säger Bibeln och Koranen om blandäktenskap? Vad är religion och vad är kultur? Kulturen associeras med religionen och är en orsak till varför många upplever att blandäktenskap inte fungerar på grund av kulturen. Därmed försöker jag klargöra begreppen ”kultur” och ”religion”. Vad finns det för skillnader och likheter mellan religionerna? Den äldre generationen har haft erfarenhet av blandäktenskap, men hur är det idag för den yngre generationen? Finns det några skillnader mellan generationerna? Hur ser det ut om man konverterar till en annan religion på grund av giftermål? Jag har valt att skildra hur det känns att vara kristen och sedan konvertera till Islam eftersom allt fler människor beslutar sig för att konvertera för att underlätta situationen. Jag försöker ge en inblick i vad olika personer anser om blandäktenskap genom intervjuer med personer som själva befinner sig i en blandrelation.

Resultatet visar att ett blandäktenskap har sina problem, men det har även andra äktenskap. Vägen till att skapa förståelse mellan olika kulturer/religioner är lång, men med förståelse och kunskap kan man övervinna fördomar och problem.

Nyckelord: blandäktenskap, kulturkrockar, äktenskap, muslim i Sverige, Islam och Kristendom, kulturmöten, kulturskillnader, kulturarv.

1. Inledning

Det finns många olika religioner i världen, men jag tänkte koncentrera min studie på de två största religionerna som finns idag: Kristendom och Islam. Inom Kristendomen finns många olika grenar. Huvudinriktningarna är protestanter, ortodoxer och katoliker. Huvudinriktningarna inom Islam är shia- och sunnimuslimer. I ett blandäktenskap är det ofta två olika religioner och kulturer som kommer i konflikt med varandra. Konflikterna består ofta i att olika traditioner, religioner och kulturer krockar, vilket skapar problem för personerna med olika bakgrund när de gifter sig med varandra. I vissa familjer är det skamligt om man gifter sig med en person från en annan religion eller kultur. Familjerna tycker att religionerna inte kan beblandas eftersom kulturerna, traditionerna och själva religionen blir ett stort problem och är olika varandra.

Varje generation upplever sina problem. I min generation, 80-talisterna leder blandningen mellan olika kulturer ofta till problem som jag upplever det. Jag tänker beskriva hur det ser ut i Sverige där många gifter sig med partners vars tro skiljer sig från den egna. Många familjer accepterar att deras barn väljer att gifta sig med en annan person som inte har samma religion, men den etniska eller religiösa grupp man tillhör kan tycka att det är fel. Problemen som uppstår har som sagt sitt ursprung i traditioner, kultur och själva religionen. Frågor som ställs inför ett blandäktenskap där motsättningar finns är bland annat:

- Hur kommer vardagen att se ut för dem och är det ett problem?
- Hur kommer familjerna att relateras till varandra och bli en del av deras äktenskap och om det är ett problem för dem?
- Kan detta ändras i framtiden och kan det äktenskapet accepteras både av familjerna och av gruppen?

De olika frågorna tas upp och diskuteras. Frågorna i sig vill jag försöka svara på så att situationen tydliggörs och därmed ge en förklaring till varför det ser ut så här. Varför är det svårt att gifta sig med en person från en annan religion och/eller kultur? Jag har avgränsat mitt ämne genom att välja de två största religionerna. Jag utgår ifrån Kristendom och Islam i sin helhet utan att gå in på de olika inriktningarna som finns inom de olika religionerna. En annan avgränsning är att jag inte har valt hela världens befolkning utan begränsat mig till Sverige eftersom vi lever i ett mångkulturellt land. Slutligen har jag avgränsat mitt arbete genom att studera blandäktenskap utifrån ett fåtal intervjuer med utvalda personer.

1.1 Frågeställning och syfte

Syftet blir att kunna försöka beskriva hur blandäktenskap fungerar och vilka problem som kan uppkomma. Min främsta frågeställning är om och hur ett blandäktenskap/relation kan fungera med olika kulturella och religiösa bakgrunder?

1.2 Metod och material

Fakta till min undersökning har jag hämtat från litteratur, Internet, och intervjuer. Utgångspunkten har dock varit mina intervjuer med personer som befinner sig i blandäktenskap/relationer. Detta har jag gjort för att försöka ge konkretion åt mitt ämne och belysa frågeställningen på ett mer levande sätt. Jag har valt en kvalitativ metod och närmare bestämt har mitt arbete inspirerats av en fenomenografisk metod, som jag har som utgångspunkt, men inte genomför fullt ut. Fenomenografiska studier grundar sig på empiri i form av t.ex. intervjuer som sedan analyseras genom kategorisering. I det här arbetet antyds dock endast kategoriseringen genom materialredovisningen och jag har valt att inte genomföra kategoriseringen fullt ut. Målsättningen är att se vilka kvalitativt skilda uppfattningar eller upplevelser av ett fenomen som det finns och hur dessa ser ut. Det handlar inte om att besvara frågan ”varför” utan att kartlägga de olika uppfattningarna. Kartläggningen i detta arbete sker främst genom presentationen av och diskussionen av det empiriska material som jag samlat in.

Staffan Larsson anger i sin bok tre punkter som man skall följa som en mall för fenomenografisk metod. Första punkten är val av intervjupersoner, vilket i mitt fall utgörs av personer som lever i ett blandäktenskap/relation. Även personer som är aktiva eller en del av kyrkan/moskén är bra respondenter för en ytlig eller djupare intervju. I mina intervjuer har det blivit en blandning av dessa, en del svarade ingående medan andra svarade väldigt ytligt. Andra punkten är datainsamling. Det vill säga intervjuer som syftar till att förstå hur människor föreställer sig och upplever i sin omvärld. Tredje punkten är en analys och kategorisering av intervju svaren. Vilka reflektioner har intervjupersonerna kring de olika frågeställningarna och hur kan dessa kategoriseras. Jag har försökt fördjupa förståelsen av de ytliga svar jag har fått, medan när det gäller de andra svaren, som var mer ingående, har jag inte ansett att de behövt fördjupas. När det gäller begreppet ”fenomenografisk metod” så har jag i denna uppsats använt det i betydelsen ”kvalitativa forskare studerar saker i deras naturliga omgivning och försöker förstå, eller tolka fenomen utifrån den innebörd som människor ger dem.”¹

¹ Alvesson, M och Sköldberg, K (2005) s. 17

Inledningsvis i mitt arbete söket jag fakta i olika böcker som handlade om kulturella skillnader och kulturmöten. Jag hittade dock inte så många böcker som skrivits som behandlar frågor kring blandäktenskap i Sverige. Mina intervjuer har syftat till att både kartlägga fakta när det gäller blandäktenskap och att belysa människors upplevelse av sin situation.

Som utgångspunkt för min studie sökte jag i Högskolan i Gävles bibliotek efter böcker som behandlar frågor gällande blandäktenskap. Tyvärr hittade jag inte mycket. Istället gjorde jag olika sökningar i biblioteksdata-baser med utgångspunkt i centrala nyckelord som jag använde mig av. Jag sökte också mycket på Internet för att hitta material om mitt ämne, vilket visade sig vara svårt eftersom det handlar om att hitta de rätta nyckelorden. Jag har även sett en dokumentär som handlar om blandäktenskap på SVT1 som heter ”Inte som min syster”. Den blev en inspiration till mitt arbete. De slutsatser och tolkningar jag gjort baserar sig alltså på detta material och på mina intervjuer som varit centrala i mitt arbete.

1.3 Tidigare forskning

Eftersom det var svårt att hitta litteratur om blandäktenskap mellan muslimer och kristna försökte jag åtminstone hitta något som var relevant för ämnet. Boken *Gränslös kärlek* består av intervjuer och en professor som diskuterar och belyser ämnet och situationen inom blandäktenskap.² Denna bok belyser personernas livssituation som kommer från olika religioner. Boken beskriver hur två personer som tillhör olika världar bortser från allt och lever ihop. Andra böcker som jag använt handlar mycket om kulturella skillnader mellan kristna och muslimer.

Muslim i Sverige skriven av Anne Sofie Roald diskuterar hur det är att vara muslim i Sverige och hur samhället uppfattar Islam.³ Roald är en forskare och föreläsare, som själv konverterat till islam. Tanken med boken är att belysa och beskriva muslimernas situation i västvärlden och i Sverige. Kulturanalysen tar upp hur kulturen står i fokus för varje individ och hur vi skall tolka det kulturella och försöka förstå varandras kultur. Bibeln och Koranen är heliga skrifter som skrevs för mer än tusen år sedan. I en del avsnitt tas frågor om blandäktenskap upp indirekt.

² Gustafsson Figueroa, Kerstin (2005). *Gränslös kärlek*. Stockholm: Bilda.

³ Ouis, Pernilla & Roald, Anne Sofie (2003). *Muslim i Sverige*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.

Bibelns syn är en äldre debattbok som handlar om bibelns tolkningar. Grönlund tar upp vanliga frågor som även idag kan ställas och besvaras på olika vis beroende på vem som svarar.⁴ Bokens redogör för olika tolkningar och synsätt. *Vår tids religion* är också en äldre bok som mer detaljerat beskriver olika religioners tillkomst, viktiga personer i historien, traditioner m.m. Boken ger en djupare förståelse och innehåller inga negativa värderingar av de olika religionerna.

Shoo bre är en skönlitterär bok som tar upp ung kärlek som hamnar i svåra situationer.⁵ Det vill säga den handlar om förbjuden kärlek mellan en muslim och en kristen. Boken är fiktiv och belyser en situation som ungdomar kan relatera till. Handlingen leder till drastiska beslut och avslut. Övriga böcker jag som jag valt att använda mig av har skrivits av författare som har en högre vetenskaplig utbildning. Billy Ehn är professor i folklivsforskning samt etnologi och Geoffrey Parrinder är professor i religionshistoria. Dessa böcker har dock inte i första hand koncentrerat sig på blandäktenskap utan innehåller en allmän diskussion av hur olika världar möts i Sverige. Detta ger ett perspektiv på hur olika vi är som individer och hur lika vi också kan vara.

2. Bakgrund och analys

2.1 Kort beskrivning om de två religionerna

Mycket skiljer sig mellan religionerna, men ändå finns likheter när det gäller uppkomsten av religionerna och spridningen. Exempel på saker som skiljer sig är traditionerna, kulturen, speciella högtider m.m. Boken *Religionernas historia* förklarar likheten mellan religionerna i början av deras uppkomst. ”Kristendom och Islam har gemensamma rötter, både geografiskt och idémässigt. De uppstod i Mellanöstern för länge sedan.”⁶ Det beskrivs även hur båda religionerna har sitt ursprung från Abraham som är en central gestalt i både Koranen och Bibeln. Religionerna kallas för de Abrahamitiska religionerna (Judendom är även med i denna grupp av religioner). En annan likhet som är en viktig del i dessa religioner är att de är mono-teistiska, det vill säga att man tror på en enda Gud.

⁴ Grönlund, Eric (1967). *Bibelns syn på äktenskap och sexualitet: ett inlägg i sexualdebatten*. Stockholm: Verbum.

⁵ Foley, Douglas (2005). *Shoo bre*. [Ny utg.] Stockholm: Mån-pocket.

⁶ Wibeck, S (2003), s. 24

Geoffrey Parrinder som är forskare i religionshistoria redogör i sin bok för dessa två religioner var för sig. Det handlar om att hitta skillnader och likheter på egen hand. Den skillnad som spelar en stor roll är de två olika historiska höjdpunkterna, Jesus födelse år 0 och Muhammeds framträdande i 600-talets Arabien. Muhammed var en enkel man som fick en uppenbarelse av ängeln Gabriel istället för Gud. Ängeln Gabriel berättade för Muhammed om trosbekännelsen (Det finns inte någon Gud förutom Gud och Muhammed är hans profet). År 622 utvandrade Muhammed från Mecka till Medina för att få fler anhängare, eftersom människorna i Medina var mer intresserade av hans uppenbarelsen av Gud. Det året börjar den islamiska tideräkningen och varje århundrade i det kristna tideräkningen motsvarar ungefär 103 islamiska år. Så småningom har Koranen skrivits ned. Den är idag Islams heliga bok och härstammar från ord av Gud till Muhammed.

Innan Islam kom till fanns Kristendomen och Judendomen. Kristendomen utvecklades när Jesus föddes och när han blev äldre började han predika om en ny tro som trotsade den gamla religionen Judendomen och prästerna. Muhammed och Jesus är väldigt viktiga gestalter inom Islam och Kristendomen och deras predikan handlade om deras tro och en förändring samt att introducera en ny religion för folket. Detta innebar stora förändringar men framför allt tron på en Gud. Efter Jesus' korsfästelse började hans lärjungar skriva ned berättelserna om honom och idag består Bibeln bland annat av dessa berättelser samt den gamla skriften (gamla testamentet, som även är judarnas heliga skrift). Kristendomens tideräkning börjar år 0 när Jesus föddes, en del säger att han var Guds son medan andra tror att han var Messias "den smorde". Det viktiga inom båda religionerna är tron på en Gud och inom Kristendomen att Jesus var Guds son, medan Muhammed var en profet inom Islam. Inom Islam talas det om Jesus men inte som Guds son utan man menar att han var en profet på samma sätt som Muhammed som predikade för sitt folk och talade istället för Gud.

Religionernas historia, som är skriven av Sören Wibeck, handlar mer om skillnader och likheter som ställs bredvid varandra.⁷ Han tar även upp hur religionerna har sin påverkan i den politiska världen. "Kristendom är världens största religion, men med flera olika riktningar. Islam är nästa störst, men endast 20 % bor i Mellanöstern medan resten bor i Indonesien, Indien, Malaysia och Pakistan"⁸ Han skriver även om de heliga skrifterna att de är lika men ändå olika på grund av den tidsperiod när de tillkommit. "Koranen skiljer sig från Bibeln

⁷ Wibeck, Sören (2003). *Religionernas historia: om tro, hänförelse och konflikter*. Lund: Historiska media.

⁸ Wibeck, S (2003) s. 25

genom att den tillkom under en kort tidsperiod under och efter Muhammeds levnad och är därför enhetligare än Gamla och Nya testamentet, som har långa tillkomstperioder med många författare inblandade.”⁹ Detta är exempel på några skillnader och likheter mellan kristendom och islam och en kort beskrivning som syftar till att ge en inblick i och förståelse av dessa två religioner.

2.2 Bibeln och Koranens utsagor om blandäktenskap

Äktenskapet har fyra olika huvudsakliga betydelser inom kristendomen enligt Grönlund och ”En av dem är möjliggörande av en kristen kyrka”¹⁰ med andra ord ”utlevandet av genuint kristen kärlek såsom Kristus har älskat”¹¹ Detta kan tolkas som att det är fråga om *kristen* kärlek till varandra, men det står inget i Bibeln om att blandäktenskap är förbjudet utan det blir en egen tolkning som en del gör. Meningarna kan tolkas som att det bara är kristna som kan gifta sig med varandra, eftersom det handlar om kristen kärlek. Ett annat sätt att tolka dessa meningar är att ”Gud älskar alla” och ”Jesus var hans son” vilket sägs i samma liknelse. Det står i Bibeln att Gud skapade ”man och kvinna och de skall leva tillsammans med ande, själ och kropp”.¹² Detta kan tolkas som ett indirekt budskap om att personen du gifter dig med ska vara kristen om du själv är det eftersom ett mål för äktenskapet är att möjliggöra kyrkan. Kyrkan skall godkänna din partner vilket innebär att han eller hon kommer från samma religion. Bibeln och Koranen är skrivna för mer än tusen år sedan och det är personer som har skrivit dessa heliga böcker och därmed kan det endast bli fråga om tolkningar av texten. Det betyder att du kan göra din egen tolkning av texterna och alla människor tolkar inte på samma sätt.

Anledningen till varför människor gifter sig i kyrkan är för att det är i Guds hus och på så sätt vill man visa sin kärlek till varandra inför Gud. Prästen som viger är bara ett vittne som förklarar hur giftermålet skall se ut, men det är ”... makarna själva som förklarar sig ta varandra till äkta makar”.¹³ En kvinna och man gifter sig och bildar ett äktenskap framför vittnen och Gud. Deras äktenskap handlar inte om bakgrund, kultur, religion eller traditioner. I första Mosebok står det om Eva och Adam som skapades av Gud och Gud sade inget om religionen. Skapelsen handlar om frestelse och tester som Eva och Adam blev utsatta för och

⁹ Wibeck, S (2003) s. 26

¹⁰ Grönlund, E, (1967) s. 29

¹¹ Grönlund, E, (1967) s. 32

¹² Bibelns syn på äktenskap och sexualitet – ett inlägg i sexualdebatt, s 16

¹³ Bibelns syn på äktenskap och sexualitet – ett inlägg i sexualdebatt, s 35

inte vilken etnicitet de hade. ”Man behöver inte vara kristen eller religiös för att liksom ‘känna på sig’, att den enda rätta, riktiga grundskissen för mänskligt samliv mellan man och kvinna är den att bara två, en man och en kvinna, håller ihop hela livet.”¹⁴

Koranen har en annan tydligare indirekt uppfattning om blandäktenskap. Kvinnan får inte gifta sig med en man som inte är muslim, medan mannen får gifta sig med vilken kvinna han behagar. ”Ingån ej äktenskap med månggudadyrkande kvinnor, med mindre de antagna tron! En rättrogen slavinna är sannerligen bättre än en månggudadyrkande, även om den senare skulle behaga eder mera. Låten ej heller edra kvinnor ingå äktenskap med månggudadyrkare, med mindre de antaga tron! En rättrogen slav är sannerligen bättre än en mångguddyrkande, även om den senare skulle behaga eder mera.”¹⁵ Budskapet handlar om att det bara finns en Gud och om en man eller kvinna skulle vara i ett förhållande med någon som inte omfattar denna tro skall detta stoppas. En slav är i sådana fall bättre att välja till giftermål än en man eller kvinna som väljer att gifta sig med någon som inte tror på en Gud. Koranen säger inget om att det är förbjudet att gifta sig med någon som inte är muslim utan det viktigaste är tron på Gud.

”I, som tron, när rättrogna kvinnor komma till eder efter att hava utvandrat, så pröva dem! Gud känner bäst deras tro, och om I veten, att de äro rättrogna, så låten dem icke återvända till de otrogna; de äro ej tillåtna för dem.”¹⁶ Tolkningen kan vara att en kvinna som väljer att leva med en man som inte är muslim, men sedan väljer att återvända är en troende muslim. Hennes tro är på den rätta platsen och låt henne inte sedan återvända till den man som inte är muslim.

3. Vad är religion och kultur?

Carl-Henric Grenholm är forskare inom teologi och hans bok är riktad till studenter som läser teologi/religionsvetenskap som vill förstå meningen med religion i vårt samhälle. Grenholm anser att det inte finns en entydig innebörd av ordet ”religion”. Det finns många olika uppfattningar inom religionerna. ”... Friedrich Schleiermacher och Rudolf Otto menar att religion är ett fenomen som har att göra med beroende och bundenhet. Två andra författare som har skrivit *Den religiösa människan* anser att det finns ”två huvudstrategier när det gäller religionsdefinitioner ... Den substantiella försöker bestämma vad religion ‘är’, och den funktionel-

¹⁴ Bibelns syn på äktenskap och sexualitet – ett inlägg i sexualdebatt, s 14

¹⁵ Koranen, sura 2:220

¹⁶ Koranen, sura 60:10

la vad religionen 'gör'.¹⁷ Substantiell trosföreställning handlar om en annan värld. Funktionella beskriver betydelsen som religionen kan ha för en given individ och ett samhälle. "Det kan exempelvis ge trygghet, tillhandahålla svar på existentiella frågor." Exempel på funktionellt sätt att definiera skulle kunna vara: religionen är det sätt varpå människan söker mening med sitt liv. Substantiell definition kan utgå från de element som ingår: exempelvis läror, symboliska handlingar, sociala former, riter och institutioner. Detta är en av flera olika definitioner av vad "religion" innebär. Det handlar om vad en individ vill ta åt sig och vill tro på. En människa kanske har sin egen tolkning om vad religion är och behöver därmed inte följa vad en forskare kan ge för definition.

Tar man ordet "religion" och dess betydelse handlar det om tron på Gud och sedan vilken religion man tillhör. Det är den ordningen som är viktig. Kultur är de viktiga delarna som utförs och som hålls högst samt vilken bakgrund man tillhör. Definitionen av ordet "kultur" är detsamma som ordet religion vilket är svårt att förklara med enstaka ord eftersom kulturen förknippas med religionen. Ordet "kultur" har flera olika innebörder. Det är inte lätt att ge en förklaring till detta ord men vad det handlar om är ens egen tolkning och erfarenheter som formar den kultur man efterföljer.

Det som blandäktenskap handlar om är att två personer med olika religioner och kulturella bakgrunder vill leva tillsammans med varandra. Detta kan skapa konflikter eftersom tron är så lika men ändå olika. Oftast handlar det om i ett blandäktenskap att den ena partnern är mer passiv i sin tro och kallas för muslim respektive kristen. Konflikterna sker då oftast genom kulturen eller traditionerna. Religion och kultur är två skilda ting som ibland får en sammankoppling eftersom troende personer har mycket kulturellt som tillhör religionen. I boken *Blandsverige* berättas det om dessa olika uppfattningar om religion och kultur.¹⁸ Det blir ändå ett blandäktenskap eftersom en är troende medan den andra partnern inte är troende men tillhör en annan kultur. Människor som kommer från samma stad/land och med samma religion kan trots detta få konflikter som har sin grund i traditioner och kultur eftersom familjerna är olika. Det finns skillnader och det som kolliderar helt är två skilda religioner. Till exempel Buddhismen och Kristendomen vilka tror på väldigt olika sätt, allt från gudar till skrifter.

¹⁷ Geels, A & Wikström, O (1999) s. 13

¹⁸ Ehn, Billy & Daun, Åke (red.) (1988). *Blandsverige: om kulturskillnader och kulturmöten*. Stockholm: Carlsson i samarbete med Stift. Sveriges invandrarinstitut och museum i Botkyrka.

3.1 Kulturanalys

För att skapa en bild av ordet kultur så är det ens egen tolkning som bestämmer hur man uppfattar sitt kulturarv, men hur uppfattar man sig själv? Är man den person man är idag eller definieras man utifrån rötterna som man härstammar ifrån? Om man släpper taget om kulturen, försvinner då den personliga identiteten eller består man av det man är? ”Kulturmöte, slutligen, är sammanhang då människor med skilda värderingar och synsätt konfronteras. Många sådana möten innebär att parterna söker en minsta gemensamma nämnare och tonar ned olikheter. Men ofta är det tvärtom. Konfrontationen med främlingar tvingar fram tydliga markeringar av gränsen mellan ‘vi’ och ‘dom’. Det blir en öppen kamp över det rätta perspektivet. Kulturmöten dramatiseras dock inte alltid på detta tydliga sätt, utan får då renodlas genom analys av olikheter som människor ger uttryck för i andra sammanhang”.¹⁹

”Ett sätt att organisera tid i kulturella termer är just genom generationer och åldersklasser. De kan anses som både kulturella konstruktioner och gemensam livserfarenhet”.²⁰ Det blir en samhörighet och förståelse. Samtidigt kan kulturella skillnader skapa klyftor mellan olika folkgrupper. Identiteten är en tillhörighet till denna kulturella skillnad eftersom, om man är omringad av människor av samma religion och kultur skapas en identitet av samma slag. Personer med olika religioner och kulturer i sin omgivning skapar en person med en annan uppfattning om samhället. Sverige är ett mångkulturellt samhälle och i de större städerna som Stockholm, Göteborg, Uppsala och Malmö syns detta tydligt och man kan finna personer med många olika kulturella bakgrunder. Förståelsen och kunskapen om andra människor frambringas. (Jag har valt två exempel på folkgrupper eftersom de kommer att förekomma i min text.) Många mindre småstäder tar emot ett litet antal invandrare och majoriteten är svenskar som till exempel i Höör och Tomelilla i Skåne. Många invandrare bosätter sig först i områden där majoriteten är invandrare, men efter ett tag väljer de att flytta till storstäderna som t.ex. Uppsala och Malmö. Södertälje är en kommun där det finns stora grupper syrianer och finländare. Syrianer är ett kristet folkslag från Syrien, Turkiet, Iran, Irak och Libanon. Uppfattningen om invandrare präglas av detta eftersom man normalt inte möter någon från ett annat folk, kultur, religion eller med andra traditioner. Därmed skapas en uppfattning om att det är fel om man väljer att gifta sig med någon som inte är svensk eller syrian. ”Kunskap” och ”erfarenhet” är två viktiga begrepp som leder till förståelse och insikt.

¹⁹ Ehn, B (2001), s. 160

²⁰ Ehn, B (2001), s. 116

3.2 Skillnader och likheter

Religionerna som beskrivits skiljer sig vad gäller tron, men är ändå byggda på samma grund. Religioner kan jämföras både vad gäller centrala och mer perifera aspekter. I detta fall tänkte jag jämföra de två religionerna vad gäller centrala frågor för att visa på deras likheter och skillnader. Likheten som är störst, är tron på en Gud som är samma i Gud i båda religionerna. Kristendomen har Bibeln och Islam har Koranen som helig skrift och där skrivs det om synd, om de religiösa handlingarna till exempel fastan, bönen m.m. Båda religionerna har heliga byggnader. De kristna går till kyrkan medan muslimerna går till moskén. Alla dessa likheter kan även uppfattas som skillnader eftersom det är två olika böcker med olika beskrivningar, moskén och kyrkan ser olika ut, synderna straffas olika och de religiösa handlingarna sker under olika tider och på olika vis. Men synsättet varierar beroende på vem man frågar. Är det en troende muslim kan han/hon säga att den enda likheten egentligen är tron på Gud och samma sak kanske en kristen säger. En person som inte är troende och kan observera mer objektivt och ha en annan uppfattning kan tycka att detta som upplevs som skillnader för den troende egentligen är likheter. Detta tar forskaren Parrinder upp i sin bok. Han väljer att inte jämföra dessa två religioner utan beskriver varje religion för sig, vad den består av och vad man tror på.

När jag hade läst igenom boken *Identitet och kulturmöte* gav det mig ett nytt perspektiv på hur syrianer upplever sin tro och hur mycket den betyder för dem.²¹ Den syrisk-ortodoxa kyrkan är en liten del av den kristna religionen. Syrianer har sin egen kyrka och sina egna präster, jämfört med Islam är det en liten grupp inom Kristendomen med få anhängare. Oftast är det syrianer som tillhör deras församling och personer som konverterat till den syriska kyrkan. Det finns ingen större skillnad mellan den vanliga kristna tron och den syrisk-ortodoxa församlingen. Det som anses vara en stor skillnad däremot är att kulturen spelar en viktig roll inom den syrianska församlingen. Detsamma gäller mellan den syrisk-ortodoxa församlingen och Islam. Kulturen är en faktor som spelar en stor roll mellan de olika religionerna.

4. Den äldre generationen

Efter mycket litteraturläsning och forskning kan man se att det var vanligare under den äldre generationen att gifta sig med någon utifrån sin egen religion. *Gränslös kärlek* är en bok som

²¹ Freyne-Lindhagen, Marianne (1997). *Identitet och kulturmöte: syrianska kvinnors exempel: en diskussion om grounded theory*. Diss. Lund: Univ.

tar upp situationer gällande personer som befinner sig i den äldre generationen men som träffades när de var yngre.²² Många trotsade traditionen och fick bevisa för sina nära och kära att de ville leva med personen som de valde trots att de inte tillhörde samma religion. Katarina en svensk kristen tjej och Mohamed en marockansk muslimsk kille träffades i Paris och började med att vara vänner, men med tiden blev de kära i varandra. Katarina tog med sig Mohamed till Sverige och de bestämde sig för att gifta sig, medan Katarinas föräldrar var emot det eftersom han var marockan och från en annan samhällsklass. Katarinas föräldrar hade mer pengar än Mohameds föräldrar, men hon gav upp allt och gifte sig med Mohamed. Efter flera år förstod Katarinas föräldrar att de hade förlorat Katarina för alltid om de inte accepterade deras giftermål. Idag lever de fortfarande ihop och har barn.

Ytterligare ett exempel från boken: Sanaa är en irakisk muslimsk kvinna och Jan är en svensk kristen man. Sanaa skilde sig från sin man och under tiden blev hon förtjust i sin svensklärare Jan. Han blev lika förtjust i henne, men ändå fanns det ett problem och det var att en muslimsk kvinna inte får gifta sig med en icke-muslimsk man. Sanaa var en troende muslim medan Jan var mindre troende och bortsåg från sin tro eftersom han ville gifta sig med Sanaa. Jan konverterade sig till Islam och de gifte sig. Många hade svårt att acceptera det, men det handlar om Sanaas religion och utseende som förhållandet speglar. Många säger inte vad de egentligen tycker utan försvinner istället ur deras liv eller ger arga blickar. Deras kärlek handlar om individen i sig och inte vilken nationalitet eller religion som de har. De lever fortfarande ihop och är väldigt lyckliga.

Det finns ett par andra intervjuer i boken som tar upp samma typ av situation, men dessa var de mest drastiska. Ett av paren säger att ”Inom hemmets väggar är vi älskade ... men utanför finns en annan värld”.²³ Vilket kan skrämman många par som befinner sig i en blandrelation eftersom det finns många som kan vara emot deras förhållande och det kan uppstå problem mellan dem. Allt från religionen, kulturen, traditioner, levnadssätt eller barnuppfostran vilket kan sätta en stor press på paren och detta skapar problem som tas upp i boken. Medan andra har väldigt förstående föräldrar, vänner och bekanta.

²² Gustafsson Figueroa, Kerstin (2005). *Gränslös kärlek*. Stockholm: Bilda.

²³ Gustafsson, K (2005), s. 36

4.1 Den yngre generationen

I boken *Blandsverige* beskrivs mångkulturella samhällen som Rinkeby i Stockholm som består av olika kulturer och bakgrunder.²⁴ Barnen och ungdomarna växer upp med varandra och får en blandad vänskapskrets vilket skiljer sig från andra städer som är segregerade. Kunskapen och förståelse ökar mellan olika folkgrupper, vilket bidrar till mindre rasism men samtidigt att det kanske är mer acceptabelt att gifta sig utifrån sin egen etnicitet. Det finns självklart folkgrupper som håller ihop och inte accepterar blandäktenskap, men det som visas i boken är att det är mer accepterat att folkgrupperna blandas. Det som skapas är att man får en situation med olika blandningar som; ”blandäktenskap, blandföräldrar, blandklasser, blandkamrater, blandtankar och blandkänslor.”²⁵ En del människor kan anse detta som viktigt och bra för att kunna leva ihop. Andra kan anse att förändringar inte är något positivt eftersom Sverige och olika folkgrupper håller på att försvinna på grund av blandningar, enligt boken.

Boken *Shoo bre* är en skönlitterär bok som är väldigt aktuell och på ett realistiskt sätt illustrerar dagens ungdomar som upplever kärlek på ett sätt som inte är accepterat.²⁶ En av huvudkaraktärerna heter Elias och han lever ett kriminellt liv men försöker förbättra sig och fokusera på skolan och sin familj. Han inser en dag att han är kär i en tjej som heter Zeynap och som går i hans skola, men han vet att det är fel redan från början. Han är syrisk-ortodox och hon är turkkurd och muslim. Han vet att hennes familj aldrig kommer acceptera honom eftersom han är kristen (och syrian för den delen). De känner ingen som upplever det de upplever, men ändå försöker de träffas i smyg. Det är inte accepterat, men deras känslor är starka och de är unga. Förnuftet finns och de vet att de inte har en framtid ihop, men ändå försöker de.

”Hon hade inget val egentligen. Det var inte så mycket att hon var kär, men du vet, du är inte muslim och släkten skulle aldrig acceptera det.”²⁷ De vet att deras kärlek är förbjuden, men efter att de träffats ett par gånger upplever dem något som kanske händer en gång i livet. Därmed blir det svårare att acceptera att de inte kan vara med varandra. ”Hade det varit annorlunda, hade jag varit svensk eller syrian, då hade det inte varit ett problem, eller hur? Sa hon. – Vet inte, jag antar ...”²⁸ Efter mycket smygande kom Elias före detta tjej på dem. Hon

²⁴ Ehn, Billy & Daun, Åke (red.) (1988). *Blandsverige: om kulturskillnader och kulturmöten*. Stockholm: Carlsson i samarbete med Stift. Sveriges invandrarinstitut och museum i Botkyrka.

²⁵ *Blandsverige* (1988), s 354

²⁶ Foley, Douglas (2005). *Shoo bre*. [Ny utg.] Stockholm: Månocket.

²⁷ Foley, D (2003), s. 305

²⁸ Foley, D (2003), s. 181

vill hämnas och gick till Zeynaps föräldrar och berättade allt. Det slutade med att hon fick åka tillbaka till hemlandet Turkiet för att de inte skulle kunna fortsätta sin relation. Enligt hennes bror hade hon dragit skam över sin familjs heder genom att vara med en syrian och kristen. Hennes familj besökte också Elias hemma och hotade honom och sa att han aldrig får ta kontakt med henne igen. ”Det var dömt att misslyckas ...”²⁹

För att vara en skönlitterär bok, ger den en realistisk upplevelse som kanske en del ungdomar kan relatera till. De som får uppleva Elias och Zeynaps svårigheter är inte många, men fallen finns och livet blir orättvist. Även idag är det i princip samma problem, det finns inga stora förändringar mellan den äldre och den yngre generationen. Den yngre generationen kanske inte vågar lika mycket som den äldre generationen. Med tiden har värderingarna i samhället ändrats eftersom det inte finns lika många trångsynta människor. Den yngre generationen vågar inte gå emot sina föräldrar och är rädda att bli uteslutna. Många är rädda, men det finns även personer som lever sina egna liv och inte det som förväntas utifrån religionen eller kulturen.

5. Muslim i Sverige – förståelse och konverteringar

Efter att många problem lösts kan många familjer tycka att det finns ett problem kvar vilket är att man i slutändan inte tillhör samma religion. Många väljer att konvertera för att få en samhörighet med familjen och släkten, men framförallt för att bli accepterade. Boken *Muslim i Sverige* redogör för olika teorier om vad som händer efter att man har konverterat.³⁰ Hur livet ser ut och vilka problemen man har då, och fokus hamnar på kristna som konverterar till Islam på grund av äktenskapet.

”Eftersom många konvertiter lever i blandäktenskap är det just genusrelationer som kommer i fokus.”³¹ En teori som finns är att det uppstår problem i ett blandäktenskap även då partner har konverterat till Islam på grund av olika uppfattningar om könsrollen. En muslimsk kvinna vet hur hon skall hantera sin man och få som hon vill, men om mannen behandlar kvinnan dåligt har hon sin familj som stöd. En svensk kvinna som har konverterat till Islam sätter tydliga gränser i början av förhållandet på grund av sin svenska bakgrund som gör att hon strävar efter jämställdhet.

²⁹ Foley, D (2003), s. 286

³⁰ Ouis, Pernilla & Roald, Anne Sofie (2003). *Muslim i Sverige*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.

³¹ Ouis & Roald (2003), s. 124

Forskningen visar att en kvinna som konverterar och gifter sig med en invandrad muslim ”ofta bryter med sitt sociala kontaktnät och mannen blir hela hennes värld.”³² Deras tro blir byggd på hans kulturella förståelse. Men med tiden förändras detta och kvinnan skapar sitt eget sociala nätverk. Kvinnan blir inledningsvis beroende av mannen eftersom hon har lämnat sitt förra levnadssätt och följer sin make.

Det sägs att invandrare som är muslimer präglas av olika kulturella karaktärsdrag vilket kan skapa problem. Det blir svårare för de manliga konvertiterna, eftersom de är färre, att komma in i den muslimska gemenskapen. Invandrande muslimer som jobbar och möter svenskar och den svenska kulturen påverkas av detta och det leder i bästa fall till att de inte upplever några problem. Vilket minskar konflikterna och skapar förlåtelse. I andra fall kan det dock betyda motsatsen.

Personer som har konverterat eller har en mer öppen syn anses vara den grupp som skapar ett samspel mellan muslimerna och samhället i Sverige. Vilket kan skapa mer information, förståelse och kunskap om varandra. Personer som konverterar har en blandning av svenska och muslimska rötter. Det kan vara värdefullt i olika organisationer och institutioner att förstå mer om religionen Islam och muslimer. De kan även bli intervjuade i media, medverka i tidningar och radio, för att ge en bild av två världar. Personerna balanserar mellan de båda världarna och försöker visa att Islam inte bygger på ett odemokratiskt samhälle/tankesätt, patriarkalisk kvinnosyn och maktperspektivet mellan män och kvinnor. ”Jag har förstått att jag är den jag alltid varit med tillägget att jag är muslim”³³ sa en svensk konvertit som heter Khadija.

I Koranen står det att en muslimsk man får gifta sig med en icke-muslim men inte vice versa. Shejk Muhammad Darsh sa i London i december 1995 att det är tillåtet eftersom kristna och judar tillhör Bokens Folk och Islam är huvudreligionen. Det handlar även om en fadersroll och hans religion. Barnen skall följa honom garanterat. Om kvinnan är muslim och mannen kristen finns det en chans att barnen inte föreblir muslimer. Därmed menar Darsh att det är viktigt att hela familjen är muslimer för att inte skapa förvirring och ha kontroll över barnens islamiska uppfostran. Det finns många som konverterar för att gifta sig och andra som är ute

³² Ouis & Roald (2003), s. 126

³³ Ouis & Roald (2003), s. 129

efter ett religiöst sökande. Men i slutändan blir det så att de som konverterar p.g.a. äktenskap med tiden börja praktisera Islam p.g.a. maken, vänner eller sitt eget sökande.

Samhället kan uppleva att kristna som konverterar till Islam gör det på grund av tvång från deras män/pojkvänner, men vanligtvis handlar det om deras egen fria vilja. Det finns en enkät i boken där två av kvinnorna som hade konverterat till Islam svarade på frågor angående sina val att konvertera. Kvinnorna kände ingen annan muslim förutom sina pojkvänner som de sedan gifte sig med. "När svenskar går över till Islam finns det oftast starka reaktioner från föräldrar, vänner och från samhället generellt. De muslimska konvertiterna menar att de har blivit bättre människor sedan de blev muslimer, medan de menar att detta inte alltid förstås av den nära kretsen".³⁴ Kvinnans roll anses vara nedtryckt eftersom kvinnan bär huvudduk, inte har en egen röst och den muslimska gruppen bestämmer över kvinnan vad gäller attityder och åsikter. Nya muslimer anser att relationen har blivit bättre till deras familjer. Nu umgås de mera och ringer regelbundet. I vissa fall kan det dock gå i motsatt riktning så att kontakten minskar och en konflikt uppstår.

Anne Sofie Roald hade intervjuat ett par föräldrar som upplevde sina barns konvertering som en tragedi, medan andra föräldrar anpassade sig till situationen. Två av de sju som blev intervjuade hade fortfarande ett dåligt förhållande till sina barn. Reaktionen från föräldrarna är att de blir upprörda eftersom deras barn förändrades så drastiskt, speciellt när tjejer konverterar. Men att föräldrarna drar för snabba slutsatser kan leda till att man utesluter sina barn istället för att skapa förståelse. "Många konvertiter är gifta med män från Mellanöstern eller Asien där patriarkala strukturer är starka. Männerna som oftast är socialiserade i dessa strukturer har svårt att förstå det svenska jämställdhetsidealet, och detta skapar ofta problem mellan makarna som i sin tur påverkar hur deras föräldrar ser på Islam och muslimer".³⁵

Inom Islam finns det många skrivna regler som en praktiserande muslim följer. I den svenska kulturen är det väldigt öppet och frivilligt. Detta kan skapa problem när barnen ska besöka sina far- eller morföräldrars hem och inte kan äta vilken mat som helst. En pappa berättade i boken att hans dotters barn är väldigt präglade av pappans värld. Barnen har fått muslimska namn och deltar inte i mammans före detta värld. Inget svenskt föremål finns i deras hem och barnen har inget annat val än att vara muslimer. Problemet i stort är religionen Islam, sade en

³⁴ Ouis & Roald (2003), s. 111

³⁵ Ouis & Roald (2003), s. 113

mamma i intervjun ”det finns väl så många andra andliga vägar att gå om man absolut måste söka sig utanför Kristendom; Buddhismen till exempel borde väl vara ett bättre val?”³⁶ Kanske antyder man att Islam inte är en bra religion och att vilken annan religion som helst vore ett bättre val och mer passande.

”Anna som blev muslim för 18 år sedan menar till exempel att även om många muslimer accepterar konvertiter, är det också många som menar att de aldrig kan bli ’riktiga muslimer’”.³⁷ Det som sägs i Koranen är att en äkta muslim är den som har en far som är muslim och därmed blir man muslim. Anna upplever att hon inte kommer att bli accepterad även om hon tror på Islam och Koranen.

6. Syrisk-ortodoxa kyrkan, deras uppfattning om blandäktenskap – Kulturmöten och identitet

Eftersom jag har intervjuat ett par syrisk-ortodoxa kristna är det viktigt att ta del av deras uppfattning om blandäktenskap eftersom deras kyrka är helt oberoende av Svenska kyrkan. Syrianer/assyrier är en folkgrupp som härstammar ifrån Turkiet, Armenien, Irak, Iran, Libanon och deras religion härstammar från den kristna tron där deras historia är lång. Idag så är det inte många som känner till denna folkgrupp eftersom den inte har erkänts officiellt. Folket är en etnisk minoritet som har levt i förtryck under en lång period och idag lever de i diaspora och exil. Majoriteten av folkgruppen lever i Europa. Sverige har blivit det nya värdlandet för många inom folkgruppen. De har ett eget språk och en egen kultur från Mellanöstern, vilket kan jämföras med den svenska kulturen. Språket påminner om det gamla språket hebreiska och man är ett väldigt traditionellt folk sägs det i boken *Identitet och kulturmöte*.³⁸

Boken *Identitet och kulturmöten – syriska kvinnors exempel* redogör för likheter och skillnader mellan det svenska folket och den syrianska/assyriska folkgruppen. En viktig sak för folkgruppen är deras språk vilket kan konstateras att det är en del av deras kultur och historiska bakgrund. ”Om det egna språket upplöses finns också risk för att gruppen upplöses då språket inte bara är ett kommunikationsmedel utan också bärare av kulturarvet”.³⁹ Bakgrun-

³⁶ Ouis & Roald (2003), s. 114

³⁷ Ouis & Roald (2003), s. 119

³⁸ Freyne-Lindhagen, Marianne (1997). *Identitet och kulturmöte: syrianska kvinnors exempel: en diskussion om grounded theory*. Diss. Lund: Univ.

³⁹ Freyne-Lindhagen (1997) s. 194

den till deras uppfattning om blandäktenskap handlar mycket om deras historia när folket befann sig i Mellanöstern. Muslimerna blev ett hot mot folkgruppen och deras hat till muslimer byggdes på eftersom de blev tvungna att leva som muslimer och de fick inte tala sitt eget språk. Därmed började de första syrianerna/assyrierna fly Mellanöstern och bosätta sig i Europa. ”I det assyriska/syrianska fallet mot bakgrunden av den historiska motsättningen till Islam, hålls t.ex. markören icke-muslim kollektivt levande”.⁴⁰ Vilket markerar att det kan uppkomma problem mellan syrisk-ortodoxa och muslimer som vill gifta sig eftersom många kommer vara emot det. Syrianer har sin historia med muslimer och känner sig hotade av dem, vilket blir mer tydligt när det gäller blandäktenskap mellan syrianer och muslimer.

Boken skildrar hur det svenska levnadssättet är olikt det syrianska. Svenskar är och har ”fria äktenskapsregler och den fria sexualkulturen, samtidigt som de markerar en positiv inställning till upplysningen och kunskap på sexualitetens och samlevnadens område”.⁴¹ Vilket är olikt den syrianska eftersom den öppna sexualiteten inte skall finnas och därmed vågar inte många låta sina barn göra det de vill. En mamma oroar sig för sin dotter och säger ”... vi måste passa oss för den svenska friheten. Min dotter ska inte påverkas, därför vaktar jag på henne.”⁴² Prästen i Norrköping uttalade sig att syrianer helst inte ska blanda sig utifrån sin religion och framförallt identitet. Detta skriver jag mer om nedan, men detta kan vara en rädsla för att det syrianska kulturarvet kan försvinna om blandäktenskap fortsätter.

6.1 Professorn

Professor Masoud Kamali som är specialist inom socialt arbete pratar mycket om hur invandrare blir sedda i Sverige och hur personen själv känner sig. Han tar upp blandäktenskap som ett identitetsproblem. ”Kurderna vill att barnen gifter sig inom gränserna, assyrier och judar likadant. De vill bevara sin etniska identitet och idén om etnicitet har rasistiska inslag.”⁴³ Det blir att en del folkgrupper inte accepterar andra utan håller sig för sig själva och i objektiva ögon kan det se rasistiskt ut. Kamali konstaterar att i Iran finns det flera etniska grupper eftersom landet inte alltid har hetat Iran. ”1922 blev den nationella staten Iran.”⁴⁴ Landet består av turkar, armenier, perser, araber och kurder. De accepterar i större utsträckning blandäktenskap eftersom etniciteten inte är hotad. Kamali lägger fram argumentet för att det

⁴⁰ Freyne-Lindhagen (1997) s. 195

⁴¹ Freyne-Lindhagen (1997) s. 196

⁴² Freyne-Lindhagen (1997) s. 211

⁴³ Gustafsson (2005), s. 71

⁴⁴ Gustafsson (2005), s. 70

finns folkgrupper som håller på att försvinna, men vissa folkgrupper är redan blandade och det är många som tillhör olika etniciteter. ”Att leva tillsammans med en människa som har en annan bakgrund innebär en stor utmaning. Vi lever i en värld där vissa definieras som mindre värda, institutionellt, strukturellt och kulturellt.”⁴⁵ Detta är en tydlig beskrivning på hur två människor från två olika bakgrunder kommer att uppleva sina liv tillsammans eftersom det kommer att uppstå krockar av olika slag.

6.2 Prästen uttalar sig

– *Artikeln; Syrisk-ortodox präst varnar för blandäktenskap.*

För ett år sedan uttalade sig den syriska-ortodoxa prästen och sa att alla syrianer, speciellt ungdomarna som lever i det svenska samhället varnas för blandäktenskap. Han yttrar sig med denna kommentar ”Jag rekommenderar att man gifter sig med någon i sin egen kultur för att undvika kulturkrockar och för att bevara sin kultur och traditioner. Varje gång en syrian gifter sig med en svensk förlorar vi något från vår kultur”.⁴⁶ I en annan del av sin föreläsning till ungdomarna i Norrköping sa han att han ”föredrar blandäktenskap mellan svenskar och syrianer framför blandäktenskap med muslimer”.⁴⁷ Han försöker alltså ändra ungdomarnas tänkesätt och förklara att det uppstår problem om man blandar sig utanför sin egen folkgrupp eller religion. Samtidigt föredrar han att en syrian skall gifta sig med en svensk istället för muslim. Det kan bero på att skillnaden är större på grund av religionen.

I Sverige finns det ungefär 55 000 syrisk-ortodoxa kristna vilket kan anses vara en liten del av den svenska befolkningen. Kulturen och traditionerna håller samman folket men en del av denna sammanhållning har sin grund i religionen, som är en del av den kristna tron, men traditionerna är annorlunda än inom den Svenska kyrkan. Detta är något som prästen uttalade sig om i artikeln för att ge en förklaring till sin uppfattning.

6.3 Är etniciteten hotad eller inte?

En kvinna blev intervjuad i boken *Identitet och kulturmöten* som är syrian och som gifte om sig efter att hennes man hade dött. Hon berättade att hennes blivande man var syrian, men från ett annat land. De tillhörde samma kyrka, religion och kultur. Problemet blev mer att hennes föräldrar inte accepterade honom på grund av han var från ett annat land men ändå

⁴⁵ Gustafsson (2005), s. 72

⁴⁶ <http://www.patriot.nu/artikel.asp?artikelID=832> Söderman, M, (2007)

⁴⁷ <http://www.patriot.nu/artikel.asp?artikelID=832> Söderman, M, (2007)

samma folkgrupp. Problemet blev inte etnicitet eller religionen istället blir det identitet som skapade problem mellan henne och hennes föräldrar eftersom de idag inte pratar med varandra. Avgörande för hennes andra giftermål var hennes tolvåriga son som sa till sin mamma ”Mamma det är du som bestämmer över ditt liv inte din familj.”⁴⁸ Vilket säger en del om att den äldre generationen är mer kräsen än den yngre generationen. En tolvåring som förstår att det handlar om ens egen lycka och inte om identiteten. Rädslan för att etnicitet skulle försvinna kom fram till att det alltid finns andra saker som står i vägen. Det finns ingen forskning som visar att etniciteten är hotad utan det handlar om att bevara sin tro och att inte beblanda sig är viktigare för att inte riskera att känna att etniciteten kan utsättas för hot.

7. Intervjuer

Jag har valt att i detta avsnitt belysa de frågor som var viktigast för min studie. Mina intervjuer består av åtta personer totalt, fyra stycken av varje kön i åldrarna 22-60. Personerna är endast kristna och muslimer förutom två av personerna som har konverterat till en annan religion, dvs. Bahai, men som tidigare har varit kristen respektive muslim. De uttalar sig att deras val att konvertera inte berodde på deras förhållande, utan valet gjordes innan de träffades. I tabellen nedan visas vilken etnisk grupp man tillhör och vilken religion man har. Två av paren är gifta och resten lever i ett blandförhållande. Paren 1 och 2 tillhör den äldre generationen medan paren 3 och 4 tillhör den yngre generationen. Problemen har varit liknande, vissa har inte haft några problem, medan andra har varit med om en del svårigheter i början av sitt förhållande. Jag har själv valt att inte nämna några namn i mina intervjuer eftersom en del ville behålla sin anonymitet och för andra hade det ingen betydelse.

<u>Man</u>	<u>Kvinna</u>
1. Svensk – kristen konverterad till bahá'í.	1. Iranier – muslim konverterad till bahá'í.
2. Svensk – kristen (protestant)	2. Syrian (Turkiet) – kristen (ortodox)
3. Kurd (Irak/Iran) – muslim (shia)	3. Syrian (Turkiet) – kristen (ortodox)
4. Syrian (Libanon) – kristen (ortodox)	4. Iranier – muslim (shia)

Blandäktenskap handlar om olika religioner och kulturer som beblandar sig och den vanligaste frågan blir om personerna är troende? Vilket alla som jag intervjuade var förutom en person. Två av dem som var troende var inte aktiva i någon religion utan tror endast på Gud. Det var hälften som kände att det inte var några problem när det gällde religion eller kulturella

⁴⁸ Freyne-Lindhagen (1997), s. 272

skillnader medan den andra hälften kände att det skulle uppstå problem med tiden p.g.a. religionen och kulturen. Problemen kan bli större och kan leda till att förhållandet tar slut men i dessa fall har de fortsatt även då oddsen har varit bra och dåliga. Detta har berott på att alla har valt att prioritera sig själva först och sedan sina familjer, vänner o.s.v. Den äldre generationen hade inte varit med om att någon i deras närhet hade varnat dem för deras relation. Medan i den yngre generationen hade deras vänner varnat dem för kulturkrockar innan de inledde ett seriöst förhållande. De problem som dök upp och som skulle spela en större roll längre in i framtiden var traditionerna. Exempelvis hur en vigsel skall gå till, barnens uppföstran, dop och att chansen finns att familjen kunde stöta ut dem på grund av deras val av partner. Problemet hos ett av paren var mer kulturellt än religiöst eftersom båda tillhörde den kristna tron. Deras problem var mer all dagliga som finns i varje förhållande och hur deras föräldrar skulle reagera på val av partner. Ett av paren i den yngre generationen, hade problem med etnicitet, var de kom ifrån. Det handlade inte om kultur eller religion eftersom de anpassade sig väldigt mycket till varandra, utan det handlade om att hon var iranier och han var libanes.

En av mina frågor var om de har upplevt att deras kultur eller religion har medfört svårigheter i början av deras förhållande och om så var fallet hur de hanterade situationen? Alla svarade väldigt lika, att i början av deras förhållande tänkte de inte så mycket på vilka svårigheter som det kunde medföra. Ett av paren hade konverterat till en annan religion och det blev en stor hjälp i deras förhållande. De andra paren tänkte inte så mycket utan gick efter sina känslor och tyckte inte att deras religion eller kultur var ett problem.

Eftersom de jag intervjuade hade varit med varandra ett tag ville jag fråga om de har haft svårigheter och ifall det har blivit enklare med tiden med de olika skillnaderna eller om det fortfarande uppstår kulturkrockar? Den äldre generationen anser att det har blivit enklare, men det finns små skillnader som alltid kommer att finnas. Den yngre generationen upplever fler svårigheter eftersom de pratar mycket om framtiden. Ett av paren trodde inte att de skulle vara tillsammans så här länge eftersom de trodde att det bara skulle vara en period i deras liv. Det handlade inte om att ta den enkla vägen och gifta sig med någon från sin egen religion eller kultur utan vem de var lyckliga med. Ett annat par svarade att det har blivit enklare med tiden och att de som står dem nära försöker acceptera deras förhållande även då de har olika bakgrunder.

Jag har skrivit tidigare om hur personer konverterar för att underlätta situationen i sitt förhållande och få sin relation accepterad. Min fråga var om någon hade gjort det för att få en liknande situation, men ingen hade gjort det, men ett av paren tänkte göra det i framtiden för att underlätta situationen. Om allt går som planerat behöver de inte konvertera utan de får gifta sig borgligt.

Många anser att religionen inte är själva problemet utan det handlar mer om traditioner och själva kulturen. Många ungdomar befinner sig kanske i samma situation och många kan avråda dem från att påbörja ett förhållande med någon som inte har samma religion eller kultur. Jag ville att mina respondenter från intervjuerna skulle ge några råd om de kunde. Deras svar var väldigt lika, det första var att alltid tänka på konsekvenserna innan man påbörjar ett förhållande. Om man ser en framtid och hur man står med sina prioriteringar. Känslor för varandra är jobbigare att ta itu med än konsekvenser och konflikter som handlar om familjen och framtiden. Det handlar även om ens eget liv och det är man själv som måste finna sina egna lösningar. Hur ser de idag på sitt förhållande, ångrar de något eller skulle de ha velat göra något annorlunda? Ingen av paren känner någon ånger och är de lyckliga idag, men ett par talar om att de borde ha tänkt efter, eftersom det nu är seriöst mellan dem och de vet att deras familjer kanske inte kommer acceptera deras förhållande i slutändan. Men ingen hade gjort det annorlunda eftersom de då inte hade varit med varandra.

7.1 Präst och muslim

Jag valde att intervjua en medlem i den muslimska församlingen i Gävle, samt intervjua prästen i en av de syriska-ortodoxa kyrkorna i Södertälje. Jag intervjuade en man vid det Islamiska centret i Gävle, som är väldigt aktiv i den islamiska församlingen. Han har valt att jobba där frivilligt, men hans vanliga jobb är som en hemspråkslärare. Han pratade mycket om att allt du gör ska du kunna stå för eftersom den enda som kan döma dig är Gud. Väljer man att gifta sig med en person som inte är muslim handlar det om den egna tron till Allah (Gud på arabiska). Mannen och kvinnan är jämställda, men mannen har fördelar såsom att han får gifta sig med vem han vill så länge kvinnan han väljer tror på Gud. Kvinnan får däremot inte gifta sig med någon annan än en muslimsk man. Han sade att kvinnan är det svaga könet och ifall hon väljer att gifta sig med en icke-muslim kommer deras barn att välja samma tro som deras far (kvinnan får stå för sina egna synder på domedagen.) Religionen är en viktig del för praktiserande muslimer, men om två personer från olika religioner väljer att gifta sig

kommer det alltid att finnas problem. Eftersom en muslim alltid är en muslim och detsamma gäller en kristen. Det handlade inte mycket om att mannen gör fel om han väljer att leva i ett blandäktenskap utan om kvinnan eftersom det blir hennes förlust eftersom hennes identitet och tro försvinner. Men likheten mellan religionerna är bakgrunden och skapelsen men framför allt tron på en Gud. Det intressanta var hur han upplevde detta ämne och hans åsikter om blandäktenskap. Han ansåg att det inte var några problem med ett blandäktenskap så länge de var koncentrerade på sin religion. Däremot måste kvinnan gifta sig med en muslim fast det spelade ingen roll vilken etnicitet han har så länge han är muslim. Problemet han såg med blandäktenskap var att fokus skall vara på religionen eftersom inom Islam är tron viktigast och sedan kommer alla andra problem, som traditioner och kultur. Min sista fråga till honom var vad han ser för skillnad/likhet mellan muslimer och kristna. Han svarade att det var religionen som skiljer dem åt eftersom religionerna är uppbyggda på två olika sätt, men samtidigt ansåg han att det är samma budskap och grund i religionerna som kom från Gud.

Prästen jag intervjuade verkar ha en väldigt stor roll inom kyrkan, men även i samhället. Allt ifrån kyrkan, människors sociala konflikter till samhällets frågor tar han itu med. Frågan om blandäktenskap verkar vara aktuellt, men det anses vara en synd eftersom en kristen inte får gifta sig med någon som inte är döpt (vilket förklaras mer ingående i bilaga 7). Prästens egen åsikt spelar ingen stor roll, menar han, utan det handlar om vad kyrkan och Bibeln säger är det rätta. Inom blandäktenskap verka det inte vara religionen i sig som skapar problem utan mer kulturkrockar. Om sådana problem uppkommer uttalar prästen sig. Att människor vill döpas för att kunna gifta sig anser han inte vara rätt. Man bör döpas av egen fri vilja och av tro. Prästen har inte heller varit med om någon som vill konvertera för att kunna gifta sig i deras kyrka eftersom han inte vill delta i en sådan handling som han inte anser är rätt. Alla får vigas i den ortodoxa kyrkan så länge en av personerna tillhör kyrkan annars hade deras äktenskap varit ogiltigt. Men den riktiga regeln inom den ortodoxa kyrkan är att om ingen av personerna är döpta i kyrkan så får de inte gifta sig där. Detta har han alltså gjort ett undantag för. Detta har skapat konflikter med andra ortodoxa kyrkor och präster. En präst viger endast personer som är döpta eller som har konverterat till religionen. Ungdomar idag tar blandäktenskap som något man är fri att bestämma själv utan att tänka på konsekvenserna, vilket kan skapa problem i längden för dem, menar prästen. Ungdomar tänker inte förrän senare när de är gifta och har barn vilket gör situationen och konflikterna svårare. Det kan hända att fler ungdomar gifter sig utifrån sin egen religion för att komma ifrån kyrkan och bli sekulariserade, berättar prästen. Samma fråga ställde jag till prästen om hur framtiden ser ut för dagens ungdomar där

blandäktenskap blir allt vanligare? Hans svar var att ungdomar tar blandäktenskap som allas rätt att välja, utan att tänka på konsekvenserna. Han tycker att man måste diskutera kommande problem innan man påbörjar ett förhållande med någon annan från en annan kultur eller religion. Det största problemet blir barnen som utsätts för detta, att det inte funkar mellan föräldrarna, som kanske väljer att skilja sig. Han menar att problematiska föräldrar kommer att skapa problematiska barn, vilket är vanligt i samhället.

8. Sammanfattning

En kort beskrivning av de två religionerna är att de kommer från samma ursprung i grunden, men med tiden har de utvecklats till egna religioner. Muslimer anser att Gud är den viktigaste i deras tro och att Muhammed framförde hans ord till folket. Kristendomen anser också att Gud är viktig och att Jesus var hans son. Båda religionerna har samma ursprung från Abraham och hade samma idéer och befann sig på samma geografiska plats. Båda religionerna har sin heliga skrift och heliga byggnader. Många traditioner har växt fram från religionerna, som påsk och ramadan.

Bibeln och Koranen har sina uttalanden om blandäktenskap, vilket kan tolkas olika, antingen bokstavligen eller så kan man göra en djupare tolkning. Inom Kristendomen handlar det om kristen kärlek till varandra och tron på Gud, men framför allt kärleken mellan en man och kvinna. Islam säger mer tydligt att mannen får gifta sig med vilken kvinna han behagar så länge som hon tror på Gud. En muslimsk kvinna skall gifta sig med en muslimsk man eftersom mannen har den största påverkan inom familjen när det gäller religionen och barnen.

Religionen och kulturen har sina egna betydelser, men skapar även konflikter inom ett blandäktenskap. Personer kan ha samma religion, men kulturen är olika och det kan även vara omvänt. Det som kommer fram i texten är att ett äktenskap inte fungerar om båda är väldigt troende eftersom både deras religioner och kulturer kolliderar med varandra. Kulturen är viktigare än religionen i detta sammanhang eftersom många drar samman dessa två ämnen. Kulturen skiljer sig åt mellan olika folkgrupper och det skapar kulturskillnader. Etnicitet hör hemma i kulturen för det är vad man är och vad familjen kommer ifrån.

Den yngre generationen är inte så olik den äldre trots att många vill tro det. Är kulturen viktigare för familjen och släkten blir det automatiskt det hos en själv också och det minskar

kunskapen och förståelsen för andra kulturer. Den äldre generationen var inte så inställd på olika kulturer som det visas idag utan det var religionen som var ett hinder. Idag anser den yngre generationen att kultur och religion är sammanbundna med varandra vilket kan leda till konflikter, men en del anser det mer acceptabelt hos den yngre generationen än hos den äldre generationen. Ungdomar gifter sig oftare med en person som har någon annan religion eller kultur än sin egen och det verkar inte vara några problem enligt deras uppfattning. Detta kan bero på att ungdomar blandar sig alltmer när det gäller deras vänskapskrets och det skapar förståelse för varandra. I en del fall kan ungdomar gå i sina föräldrars eller släktingars fotspår och söka efter en partner i sin egen kultur, religion eller folkgrupp. Valet är ens eget och om man vill gifta sig med någon i sin egen kultur är det tillåtet, men det är även tillåtet att gifta sig utanför den egna kulturen.

Många i Sverige konverterar för att kunna leva ihop med den de vill. I många av fallen är det kristna kvinnor som konverterar till Islam antingen för att underlätta eller av eget intresse och tro, även fast det inte är nödvändigt, enligt Koranen. I många fall kan det anses vara rasistiskt som professorn Kamali säger att man fryser ut alla andra förutom sin egen folkgrupp. Prästen i Norrköping varnar syrianer för blandäktenskap p.g.a. de religiösa och kulturella konflikter det leder till och för att bevara sina traditioner.

Är etniciteten hotad eller inte? Jag tror att det är en fråga som endast kan besvaras individuellt. Det är ett eget beslut att gifta sig med någon från en annan religion eller kultur. Man beslutar även själv om man vill ta del av sin kultur/religion, men det finns ingen som kan tvinga någon att glömma sin etnicitet. Det finns inte heller någon forskning som visar att etniciteten är hotad på grund av blandäktenskap. Om en person från en annan religion gifter sig med en person vars religion är olik den egna innebär det inte att etniciteten går förlorad och försvinner.

Intervjuerna som jag utförde upplyste om att det finns problem/konflikter såväl i den yngre som i den äldre generationen. Paren har prioriterat sig själva först, men även försökt tänka igenom de konsekvenser som kan följa på deras val i framtiden. Alla människor tänker i förväg vem man ska gifta sig med och om det kommer att fungera. Problem som har uppstått är inom den nära kretsen. Familj och vänner som har varnat och sagt att man ska tänka efter innan man påbörjar ett förhållande och tänka på framtiden. Paren som blev intervjuade tänkte inte på framtiden och vissa kulturkrockar och konflikter har uppstått och kommer att uppstå.

Frågan om blandäktenskap är inget ovanligt utan ett aktuellt ämne inom den kristna och muslimska församlingen. Koranen och Bibeln säger indirekt att det inte är tillåtet att gifta sig med någon utanför respektive religion och om det sker finns det lösningar genom konvertering. Ungdomar tänker sig inte för när de påbörjar en relation tycker prästen jag intervjuade, de gifter sig i nutiden och tänker inte på framtiden. Deras utväg blir skilsmässa vilket inte är en lösning verkan inom Kristendomen eller Islam.

9. Diskussion

Valet är ens eget att vara i ett blandförhållande, men faktum är att man skall tänka på konsekvenserna innan man påbörjar ett förhållande. Jag anser inte det på grund av religionen utan därför att det inte skall uppstå problem konstant mellan personerna. Detta är ett eget val människor gör och även om man lever i ett mångkulturellt samhälle betyder det inte att man beblandar sig för att förstå andra. Har man inga erfarenheter och lever instängd i sin egen kultur finns risken att ämnet blandäktenskap inte finns i tankarna och anses som något onormalt eller förbjudet.

Enligt min uppfattning finns det flera likheter än olikheter mellan Kristendomen och Islam, men många troende kan tycka motsatsen. Mycket i människors tänkande är mer olika än vad historian skriver om de båda religionerna. Blandäktenskap anses vara vanligare idag och mer accepterat, men oftast är en av partnererna mindre troende eller inte alls. Det gör deras situation enklare för att kunna leva ihop och bilda familj. För personer som är religiösa väljer oftast att inte beblanda sig med en annan religion eftersom det finns skillnader dem emellan. Det är något alla vet och det kommer alltid att finnas eftersom vi är olika. Jag tycker det är viktigt att människor inte skall döma andra och begränsa människor som väljer att leva i ett blandäktenskap.

Oavsett religion, kultur, folkgrupp eller om man konverterar finns det problem i ett äktenskap. Äktenskap utan problem anses vara onormalt och onaturligt oavsett problemen. Det dyker alltid upp problem även om man har varit gifta i 30 år, det handlar om att lösa problemen och lära sig av dem och sedan gå vidare. Syrisk-ortodoxa kyrkan tillhör den kristna kyrkan, men har sin egen kyrka och sina egna präster. Många syrianer/assyrier jag träffat och umgått med ger en bild av att man i deras folkgrupp är slutna till varandra. Deras kultur är det viktigaste eftersom det håller samman folkgruppen, samt att deras etnicitet inte ska försvinna. Syrianer

har haft sina konflikter med muslimer i historien vilket får konsekvenser än idag om en syrian väljer att gifta sig med en muslim. Rädslan att förlora sin tillhörighet och sitt folk existerar idag bland syrianer eftersom många väljer blandäktenskap och resterande vill bevara sin kultur för att det inte är många syrianer kvar. Det är inte endast syrianer som har detta tanke-sätt utan många andra folkgrupper också och det behöver inte handla om att bibehålla sin kultur utan att det inte är möjligt att gifta sig med någon annan än en person från sin egen folkgrupp. Detta har jag förstått av egen erfarenhet och litteraturläsning inom detta tema. Detta kan betraktas som rasistiskt och hotfullt mot andra folkgrupper speciellt muslimer. Yttrandet av prästen som tycker att ingen syrian skall gifta sig med en muslim är felaktigt enligt min uppfattning, speciellt eftersom det sägs av en person som tillhör kyrkan. Alla är lika mycket värda men det som antydats i uttalandet är att kristna är mer värda än muslimer eftersom han påstod att en syrian hellre ska gifta sig med en svensk protestant än en muslim. Detta kan låta rasistisk även då det kanske inte var hans mening att uttrycka sig på det sättet. Tanken om att ungdomar skall tänka efter innan de väljer sin livspartner är helt rätt, men däremot inte att hävda att valet ska ske på grund av religion och kultur. Han skall representera kyrkan och följa Bibelns ord, men det behöver inte betyda att han ska döma vad som är rätt och fel. Det står ingenstans i Bibeln att två religioner inte får beblanda sig och därmed tycker jag att det inte ger honom en rätt att uttrycka sig på detta sätt. Men som sagt det kan vara ett stort missförstånd och han vill det bästa och undvika att ungdomar gifter sig och sedan skiljer sig eftersom det inte funkade mellan dem.

Enligt min uppfattning är etniciteten inte hotad men den anses vara det i gruppens ögon eftersom det inte är något vanligt med blandäktenskap och det kan tyda på att man förlorar sin etnicitet när man väl inleder ett blandäktenskap. En sak som framgått tydligt av min undersökning är att religionen inte är problemet utan kulturen och traditionerna, vilket paren i mina intervjuer ansåg samt även deras omgivning. Kontrasterna mellan paren är inte så stora och därmed skapas inte några större problem mellan dem, tror jag. En troende muslim hade inte själv valt att gifta sig med en troende kristen eftersom deras sätt att utföra sin religion är olika. Personerna som jag intervjuade har antingen varit passiva i sin religion eller är konverterade. Det jag anser är att alla har sin fria vilja och om det finns personer som väljer att gifta sig med någon som inte kommer från samma kultur eller religion är det ingen annan som kan döma en.

10. Slutsats

Det jag har kommit fram till i min undersökning när det gäller blandäktenskap är att det är väldigt individuellt och allt går att lösa genom kompromisser. Vi skriver om blandäktenskap för att försöka få en förståelse för hur det är i mötet mellan två olika religioner eller kulturer, men istället kan vi bortse från detta och se till personerna i sig som vill gifta sig med varandra. Mina frågeställningar blev tydligare när jag närmade slutet av mitt arbete. Blandäktenskap kan övervinna allt eftersom det är kärlek mellan två personer och inte mellan två religioner eller kulturer. Det finns konflikter kanske mer än vanligt när man inleder ett förhållande med en person från en annan religion/kultur, men vilket förhållande har inte problem/konflikter? Men problemen som finns inom ett blandäktenskap är levnadssättet, vigseln, barnuppfostran, vilket jag hade en föräning om, men det blev tydligare efter att jag genomfört mina intervjuer. Efter att ha fördjupat mig i ämnet kommer jag fram till olika lösningar på problemen. Lösningarna har inte kommit utifrån någon forskares synpunkt utan härstammar från min egen tolkning av svaren samt livserfarenhet. Lösningen är väldigt enkel och det är att genom kompromisser mellan varandra och förståelse från familj och vänner kan ett blandäktenskap fungera. Att få råd i början av ett förhållande är alltid bra speciellt från någon utomstående som kan se situationen annorlunda än dem som befinner sig i den. Tänk på konsekvenserna innan det blir seriöst eftersom det blir enklare och man blir mer medveten om vissa saker som kan inträffa i framtiden. Att fråga sina föräldrar om vad de tycker om situationen är en lösning som ger ett direkt svar och därmed bestämmer man själv hur man vill hantera sin situation. Blandäktenskap är som ett vanligt äktenskap, men med olika religioner, traditioner och kulturer som är inblandade. Jag vill avsluta detta arbete med en mening som skrevs av Lena Gerholm, professor i etnologi:

”Egentligen är alla äktenskap på något sätt blandade, klassmässigt, etniskt, åldermässigt och om inte annat så åtminstone genetiskt”.⁴⁹

⁴⁹ Gustafsson, K (2005), s. 37

11. Källförteckning

Litteratur:

Antoon Geels & Owe Wikström, *Den religiösa människan*, WSOY, Finland, 1999

Billy Ehn, *Kulturanalys*, Gleerups; Malmö, 2007

Blandsverige – om olika kulturskillnader och kulturmöten (olika författare), Carlsson; Stockholm, 1988

Carl-Henric Grenholm, *Att förstå religion – metoder för teologisk forskning*, Studentlitteratur, Lund, 2006

Douglas Foley, *Shoo bre*, Bonnier Carlsen; Lund, 2003

Eric Grönlund, *Bibelns syn på äktenskap och sexualitet – ett inlägg i sexualdebatten*, Stockholm, 1967

Kerstin Gustafsson Figueroa, *Gränslöskärlek*, Bilda: Sv. utbildningsradio (UR); Stockholm, 2005

Koranens budskap, tolk Mohammed Knut Bernström, Proprius; Stockholm, 2000

Marianne Freyne-Lindhagen, *Identitet och kulturmöte – syriska kvinnors exempel*, Studentlitteratur; Lund, 1997

Pernilla Ouis & Anne Sofie Roald, *Muslim i Sverige*, Wahlström & Widstrand; Stockholm, 2003

Sören Wibeck, *Religionernas historia - om tro, hänförelse och konflikter*, Preses Names, Riga, 2003

Artikel:

Magnus Söderman, *syrisk ortodox präst varnar för blandäktenskap*, 5 januari 2007

URL: <http://207.176.43.186/artikel.asp?artikelID=832>, 2008-11-15

12. Bilagor

Bilaga 1.

Intervjufrågor om blandäktenskap

1. Är ni troende och i så fall vilken religion praktiserar ni?
2. Hur träffades ni?
3. Har ni känt att er religion eller era olika kulturer gjort att ni upplevt några svårigheter i början av ert förhållande? Om så är fallet hur valde ni att konfrontera dessa?
4. Har religionsskillnad eller kulturskillnader medfört konsekvenser för ert förhållande med tiden?
5. Om fallet var så när insåg ni att det skulle bli ett problem och vad gjorde ni?
6. Var det någon som talade om kulturkrockar i början av ert förhållande och att det skulle uppstå svårigheter p.g.a. religions- eller kulturskillnader?
7. Om det uppstått några problem vad handlade de om, religionen i sig, kulturkrockar, traditioner eller familjen/slakten?
8. Vem prioriterar ni först när det gäller ert blandäktenskap/relation? Er själva, vänner, familjen, slakten eller samhället?
9. Var det någon av era familjer som ansåg att ett blandäktenskap skulle medföra svårigheter? Om så är fallet vad antyddes och hur konfronterade ni det och dem?
10. Om ni har haft svårigheter har det blivit enklare med tiden med de olika skillnaderna eller uppstår det fortfarande kulturkrockar?
11. Hur tänker ni när det gäller era barn? Vilka traditioner och vilken religion tänker ni följa?
12. Har någon av er konverterat till er respektive partners religion för att underlätta för ert förhållande eller valde du att göra det för dig själv?
13. Hur tror ni att det kommer se ut i framtiden för er, när det gäller er själva, slakten o.s.v.?
14. Kan ni ge några råd till personer som befinner sig i en liknande situation som er?
15. Om du tänker tillbaka idag ångrar du/ni något eller önskar ni att ni gjort något annorlunda när det gäller ert förhållande?

Bilaga 2. Svar på intervjufrågorna

Svensk (kille) och iranier (tjej) men från samma religion bahá'í.

1. Vi är troende och aktiva i bahá'í-samfundet.
2. Vi träffades på samfundets aktiviteter.
3. Vår religion har varit en hjälp för oss i vårt äktenskap. Naturligtvis har det förekommit kulturkrockar, men dessa har vi kommit över med hjälp av vår religion.
4. De problem som vi upplevde kom i början av vårt äktenskap. Med tiden har det blivit mycket bättre.
5. Det som man skulle kunna kalla problem var missförstånd, men vi lärde oss av detta och gick vidare.
6. Nej.
7. Framför allt var det missförstånd när det gäller ordens betydelse. Sådana missförstånd är relativt lätta att komma förbi.
8. Oss själva och våra vänner.
9. Nej.
10. Det har blivit enklare.
11. Vi har aldrig fått några barn.
12. Vi hade samma religion när vi träffades.
13. Det kommer inte att vara någon principiell skillnad.
14. Egentligen inte eftersom vår religion har varit så viktig för oss och därför blir eventuella råd meningslösa för sådana som inte har samma religion som vi.
15. Det finns ingenting som vi ångrar.

Bilaga 3.

Syrian ortodox/syrian från Turkiet (tjej) och muslim/kurd från Irak/Iran (kille)

1. Jag/vi är troende, jag är syrian ortodox och min pojkvän är kurd från Irak/Iran och han är muslim.
2. Vi träffades under vår studietid på en högskola/universitet genom gemensamma vänner.
3. I början av vårt förhållande tänkte vi inte så mycket. Vi tyckte om varandra och tänkte inte så mycket om vår framtid.
4. Med tiden började vi tänka på vår kultur och religionsskillnader. Eftersom vi började diskutera hur det kommer att se ut i framtiden. Det som var en stor skillnad var våra religioner och vi visste att våra familjer skulle ha ett problem med detta.
5. Vi insåg att vårt förhållande skulle medföra konsekvenser då det började bli väldigt seriöst mellan oss.
6. När vi pratade om detta med våra vänner så blev vi varnade att det skulle bli svårt och problemen skulle komma eftersom att det sker kulturkrockar eller rättar sagt religionskillnader. Det var mer vi själva som tänkte på problemen än andra.
7. De problemen som dök upp med tiden var sådant som var avgörande för framtiden som ex: vigseln, traditioner som att jag firar jul men inte han, barn i framtiden. De mest avgörande var min (hon) rädsla för att familjen och släkten skulle stöta ut mig. Det var ett mindre problem för mig (han) eftersom min familj inte tänkte så mycket på att hon var kristen.
8. Självklart kan man säga att vi prioriterar oss själva då vi valde att inleda ett förhållande från början utan att tänka på konsekvenserna för att vi tyckte om varandra. Men samtidigt det som gör att vi tvekar är våra familjer och kommande val vi måste göra i framtiden. Vi tycker att man skall prioritera sig själv först det är väl viktigast att man är lycklig men samtidigt att man mår bra. Frågan är om man kommer må bra med alla problem runt omkring sig? Detta är något du själv väljer om du befinner dig i samma situation som vi gör idag.

9. Jag valde (Hon) att hålla förhållandet hemligt p.g.a. att jag studerade och visste inte vad framtiden kommer att se ut för oss. Ett annat enkelt problem var att mina föräldrar inte ville att jag skulle befinna mig i ett förhållande under mina studietider. Jag valde även att fortsätta ha det hemligt från dem då jag visste att det skulle vara svårt för dem att acceptera det eftersom han var från ett annat folkslag. Min mamma (han) visste om det och hon sa att vi skulle stöta på problem med tiden p.g.a. våra religioner, men jag valde att förbise detta och sa alltid att vi var ”annorlunda”. Vi bryr oss inte om sådant därför kommer det inga problem sa jag (han). Vi valde att strunta i det men idag tänker vi på det.
10. Svårigheterna har kommit med tiden och dyker upp mer nu när vi diskuterar framtiden. I början var det mycket enklare eftersom vi inte tänkte så långt. Helt ärligt trodde jag (hon) inte att vårt förhållande skulle gå så långt. Jag intalade mig själv att det var en period och att vårt förhållande skulle vara en kort tid. Detsamma gällde för mig (han) eftersom jag ville i slutändan vara med en muslimsk tjej eftersom man har mer gemensamt. Men idag har jag förstått att den enkla vägen inte alltid behöver betyda att det är den lyckliga och jag är lycklig med min flickvän vilket betyder att jag inte valde den enkla vägen.
11. Vi har inga barn eftersom vi tycker att barn kommer efter giftermål. Men vi har diskuterat det och det blir problem när det gäller barnen. Jag (hon) vill döpa mina barn i kyrkan eftersom jag blev det. Problemet ligger i att vi är troende och vet inte vad vi skall följa när det gäller barn. Vi tror att det hade varit enklare om en av oss hade varit troende eller ingen alls.
12. Nej det har vi inte gjort, men vi vet att det är ett måste antingen för den ena eller den andra. Jag (hon) tror att det hade varit enklare för honom att konvertera eftersom hans familj inte ser religionen som ett problem utan tänker istället att han vill vara med mig. Men om ingen av oss vill konvertera får vi gifta oss borgligt.
13. Så långt kan vi inte tänka eftersom jag fortfarande inte har berättat för mina (hon) föräldrar. Men eftersom våra traditioner är lika på ett eller annat sätt så kan jag (hon) tänka mig att följa hans traditioner eftersom vi båda är uppväxta i en kultur att tjejen följer killen om inte vi kompromissar. Traditioner och kulturer är viktiga och det handlar om att ge och ta och vara delaktiga i varandras liv.
14. Tänk igenom konsekvenserna noga innan ni inleder något som kan betyda något för er båda. Är ni religiösa och er partner har en annan religion skall ni ta itu med era problem från första början eftersom med tiden blir det svårare och det gäller familjen, släkten, vänner men framför allt era känslor för varandra.

15. Vi ångrar inte att vi träffats för det var inget vi planerade. Vi började som vänner och sedan utvecklades det till ett förhållande. Något naturligt hände och känslor var inblandade. Det enda vi ångrar eller önskar vi gjort annorlunda var att vi borde ha tänkt på att det kunde bli seriöst mellan oss. Vi tänkte aldrig att det skulle bli allvarligt mellan oss eftersom det var något som skulle gå över. Vi tänkte inte på konsekvenserna och komplikationer som följde med på vägen. Vi kan inte säga att vi ångrar vårt förhållande eftersom vi fortfarande är tillsammans. Det är en väldigt svår situation, men vi lever för att vara lyckliga. Om det inte gör oss något att vi är med varandra så kan någon annan i vår omgivning tycka det, men som sagt man kan inte göra alla lyckliga och nöjda. Vi tänker på oss själva och hur vi ska kunna vara med varandra eftersom vi inte skadar någon med vår kärlek.

Bilaga 4.

Syrian ortodox/syrian från Turkiet (tjej) och protestant/svensk (kille)

1. Hon är lagom troende, men han är inte alls troende.
2. De träffades när de studerade i en stad i Mellansverige. Nej, de hade inga problem eller religionsskillnader eftersom de båda var kristna.
3. Det fanns inga direkta problem utom lite kulturkrockar, eftersom vi kom från olika familjer. Vi tog itu med våra problem med tiden som kom.
4. Nej inte direkt.
5. De tog det med tiden och vi diskuterade mycket med varandra och våra familjer.
6. Nej
7. Det fanns problem, men mer vanliga problem som föräldrar har, om vem man ska gifta sig med. Deras problem var kulturellt och släkten, men religionen var lika varandra. Han var inte troende och det skapade inte större problem inom religionen. De löste problemen genom att prata om deras kärlek till varandra och ifall den var stark nog eftersom det är då man kan ta sig igenom det mesta. Därefter löste det sig.
8. Första prioriteringen var oss själva.
9. Ingen sida har problem med det idag, men innan i början av förhållandet fanns det problem från hennes sida. Det handlade om kulturkrockar och om att han inte var syrian utan svensk. Med tiden accepterades deras förhållande eftersom de kämpade för deras kärlek.
10. Hon tycker att det har blivit enklare med tiden och han tycker att små skillnader kommer alltid att finnas, men de kommer att fungera.
11. När det gäller traditioner så tar de det de tycker är det bästa av båda kulturen och det de tycker fungerar för deras familj. Barnen är döpta till kristna, men barnen själva får bestämma och bilda sin egen uppfattning om religionen.
12. Nej eftersom de båda var kristna.
13. Mycket bra hoppas de.
14. Finn era egna lösningar och följ ert hjärta och lyssna inte på vad andra säger eftersom i slutändan handlar det om ert liv.
15. --

Bilaga 5.

Ortodox/syrian från Libanon (kille) och muslim/iranier (tjej)

1. Han är en troende kristen, men bara till en viss del. Han tror på Gud, men inte efter alla regler som Bibeln säger utan att genom goda gärningar blir man en bättre människa. Hon tycker detsamma om goda gärningar och att det kan leda till ett bättre liv för både henne och hennes omgivning. Hon är ingen troende muslim utan hennes tro är endast i Gud.
2. De träffades genom gemensamma vänner när de studerade på en högskola/universitet.
3. De kände inte av några problem eller svårigheter i början av förhållandet. Det var inget de tog hänsyn till eftersom de inte tänkte på vare sig deras religiösa eller kulturella bakgrunder.
4. Ja, men religionen har inte spelat en roll i deras förhållande eftersom de är neutrala i deras tro. Kulturellt är de olika när det gäller exempelvis bröllop och barn, men inte i stora drag att de inte kan komma överrens.
5. Efter ett tag när de hade lärt känna varandra och efter många diskussioner kan de ta ett steg i taget istället för att planera hela deras framtid. De sa att det kommer uppstå problem och konflikter i deras förhållande, men det är inget de inte kommer att kunna diskutera om.
6. Ja, många av deras vänner och familjemedlemmar, men anledningen var för att de själva skulle tänka efter. Kulturellt var den enda skillnaden som kunde skilja dem åt och personer omkring påpekade detta innan det blev seriöst mellan dem.
7. Hans familj samt vänner tyckte att han skulle hitta en tjej som kom från samma kultur och religion som han. Det var inga problem när det gällde hans flickvän eftersom hon var och är väldigt neutral i sin tro. Hennes sida ansåg att det skulle dyka upp problem så småningom enligt hennes vänner. Religionen i sig var inga problem utan kulturellt och våra bakgrunder. Familjen ansåg detsamma, hans religion var inga problem utan det var att han var libanes och hon iranier.
8. Om de skulle rangordna prioriteringar ställer de upp det på följande vis; de själva, familjen, vänner, släkten och sedan samhället. Samhället kan döma dem genom att tycka att han är kristen och hon är muslim, men alla som känner dem vet att religionen är inget som styr deras liv.

9. Hans familj ansåg att kulturkrockar skulle medföras och hennes familj detsamma. Hennes familj tyckte att det skulle vara svårt att han är libanes och pratar ett annat moderspråk än persiska.
10. De har inte haft svårigheter än, men de känner att det blir enklare mellan dem och familjen, släkten, men framför allt vännerna. Alla försöker acceptera deras förhållande även då det är olika bakgrunder.
11. Traditionsmässigt vill de att barnen skall följa och fira lite av båda världar. Religionen handlar om att barnen ska tro på Gud och få sina egna uppfattningar om religionen, men försöka följa deras tankesätt.
12. Nej, ingen av dem eftersom ingen är religiöst praktiserande.
13. Det kommer att finnas skillnader, men det är något de försöker lösa med tiden och skapa förståelse mellan deras familjer.
14. Det gäller att tänka efter vad man prioriterar först, andras värderingar och tankesätt eller sina egna. Men även tänka efter i början när man träffas om hur det kan vara i framtiden innan det utvecklas till ett seriöst förhållande.
15. Nej, de ångrar inget eftersom de är lyckliga och tänker framåt.

Bilaga 6.

Intervjufrågor till en muslim vid Gävles islamiska center

1. Vad har du för roll inom Islam? Ex: förmedlare.

Svar: Jag är från Palestina och är en praktiserande muslim. Min roll utspelas som ansvarig i olika aktiviteter, studiebesök, information, kontakt med media, presenterar Gävles moské och sitter i styrelsen i islamiska centret. Min roll är en frivillig position som jag har tagit, men jag jobbar som hemspråklärare i arabiska.

2. Står det något om blandäktenskap i Koranen?

Svar: Muslimer går efter två källor sunna som är en text för sunnimuslimer och sedan den heliga boken Koranen. I Koranen står det indirekt om blandäktenskap och det som kanske visas mest tydligt är profeten Mohammed. Han gifte sig med en judinna som konverterat till Islam. Det står indirekt att det är förbjudet för en muslimsk kvinna att gifta sig med en man från en annan religion. Medan mannen får gifta sig med vilken kvinna han vill så länge hon tror på Gud. Allt grundar sig på att mannen har den största påverkan i familjen och det ska förmedlas vidare till barnen därför kan inte en muslimsk kvinna gifta sig med en kristen man.

3. Vad anser du personligen om ämnet och varför?

Svar: Jag tycker inte att det är några problem så länge de koncentrerar sig och konverterar till Islam om partnern är kristen. Kvinnan skall gifta sig med en muslim och det spelar ingen roll vilken bakgrund (land) han kommer ifrån så länge han är muslim.

- Hur anser du när det gäller dina egna barn och varför?

Svar: Mina söner får gifta sig med vem de vill så länge de tror på Allah, men min dotter ska gifta sig med en muslim. Som jag sa tidigare mannen påverkar familjen och är det starkare könet därför är det accepterat att mina söner får gifta sig med en kvinna med en annan religion. Min dotter däremot är det svagare könet och ska gifta sig med en muslim.

4. Ser du några problem med blandäktenskap i så fall vad? Ex: religionen, kulturskillnader eller traditionerna?

Svar: Det är individuellt, tron är det viktigaste inom Islam och det spelar en roll om hur religiös han eller hon är. Religionen står främst och sedan kommer kultur, traditioner o.s.v.

5. Tillåter ni att giftermål sker om en partner är kristen och den andra är muslim?

Svar: Inte alls, men detta gäller för kvinnan som är muslim. Killen får gifta sig i moskén med en kristen tjej. Våra giftermål gills inte i Sverige när de vigs i Gävles islamiska center utan det gälls bara inom Islam.

6. Under vilka omständigheter om fallet är så?

Svar: Finns inga omständigheter

7. Är det många som konverterar till Islam för att kunna gifta sig med en muslim?

Svar: Det finns ca 2 stycken per år både tjejer och killar men mest tjejer.

8. Måste man konvertera till Islam om man vill bli gift av en iman?

Svar: Endast mannen som vill gifta sig med en muslimsk kvinna, men en kvinna oberoende av religion får gifta sig och vigas av en iman om hon väljer att gifta sig med en muslimsk man.

9. Hur ser du på denna generation där blandäktenskap är vanligt? Samt deras framtida barn?

Svar: Det kommer alltid att finnas problem oberoende av hur troende man är eftersom en muslim är alltid en muslim i grunden och samma sak gäller kristna.

10. Hur tror du framtiden/samhället kommer att se ut om fler och fler gifter sig utifrån sin egen religion?

Svar: Individuellt för varje person. Kvinnan försvagas och det blir en förlust eftersom hennes identitet och tro försvinner ifall hon gifter sig med en icke-muslim.

11. Vad ser du för skillnader och likheter mellan muslimer och kristna?

Svar: Den största likheten är att det är samma grund och budskap från samma Gud och skillnaden blir ungefär detsamma det finns olikheter även då uppkomsten är från samma. Religionerna är uppbyggda på två olika sätt och därmed skiljs de åt.

Bilaga 7.

Intervju om blandäktenskap mellan kristna och muslimer med en präst inom den syrisk-ortodoxa kyrkan

1. Vad har du för roll inom kyrkan? Ex: förmedlare, präst m.m.

Svar: Mitt arbete består främst av religiösa, andliga, sociala och samhällseliga uppgifter. Folk söker mig för olika saker bland annat om frågor betr. religion för att lära känna sin tro eller fördjupa sig i tron, kyrkoläran, kyrkosakramenten, grunder till kristendom och dess värderingar; synd, icke synd och bikt. Men även det som är tillåtet, fastan, Guds tio bud m.m. Sociala frågor handlar mest om familjära konflikter, såsom skilsmässa, problem om barnens tillsyn, om jämställdhet, (Jag handledde ett projekt: "Jämställdhet och stoppa våldet mot kvinnor och barn" det andra: "att ändra mäns attityder" och satt i "Regeringsnationellt råd för kvinnofrid") Samt om frågor som kan handla om familjens ekonomi och om tvister mellan två personer mm. Jag tar hand om samhällseliga frågor om skolsystemet (som lärare), om ändringar, om miljön, om val, om kris, katastrofer och om folkets omröstningar mm.

2. Står det något om blandäktenskap i Bibeln? I sådana fall vad?

Svar: I Bibeln står det inget om blandat äktenskap. I Bibeln står det att en troende måste dra sig undan allt som är synd i Paulus brev som är en del av Bibeln. I kyrkosakramenten förbjuds att gifta sig med någon som är odöpt. Orsak: genom dop med vatten blir man ren från den arvsynd som mänskligheten har ärvt från Adam & Eva. Och hela kroppen smörjs med olja som är helgat av Hans Helighet Patriarken som är syriska-ortodoxa kyrkans överhuvud världen över, och med flera biskopar. Detta efter Jesus samtal med Nikodemus enligt Johannes Evangeliet kap; 3 vers 1-5. Vatten är symbol för renhet. Oljan som är välsignad föreställer den heliga anden. Och som helgar kroppen så att kunna komma in i det heliga Gudsriket. Enligt kyrkans tro kan inte en oren komma in i det heliga riket. På samma sätt får man inte gifta sig med någon som är odöpt.

3. Vad anser du personligen om ämnet och varför?

Svar: Personlighet får inte vara viktigare än kyrkorätten och dess grund Bibeln.

4. Ser du några problem med blandäktenskap i så fall vad och varför? Ex: religionen, kulturskillnader eller traditionerna?

Svar: Religiöst ser jag inget problem med blandat äktenskap med alla som är döpta. Däremot kulturellt händer det ofta problem mellan paret. Det saknas respekt för varandra, spec. för kvinnas kultur och rättigheter. Män vill bestämma var och när ska barnen döpas och med vem

de skall umgås med. Kvinnan har inte mycket att säga för att försvara sin kultur och sina traditioner. Kvinnan blir tvungen att skära ner av sina för att lämna plats och tid för mannens villkor och krav. Det blir inte som när de var förlovade. Det blir mycket sämre med blandat äktenskap mellan de nya konverterade från islam till kristendom. Minst 60 % av våra flickor som gifter sig av sin kärlek med den nykonverterade är olyckliga pga. att man har ändrat sin ställning mot kvinnans värderingar. Man ifrågasätter hennes religion. med orsaker: ”att hans pappa eller hans bror el. far/mor bror är mycket religiösa och accepterar inte att deras barn blir döpt. Utan måste omskäras. Hon blir tvungen att uppfostra sina barn i ett muslimskt samhälle, trots löftet att han döps och konverteras till kristendom och kommer att uppfostra sina barn efter kristendomens normer ...

5. Tillåter ni att giftermål sker om en partner är kristen och den andra är muslim?

Svar: se punkt 2

6. Under vilka omständigheter om fallet är så?

Svar: Bara vid dop se även punkt 2. Personligen döper jag ingen. För att jag inte tror på konvertering som har med äktenskap att göra. Konverteringen måste vara för att man tror på en annan tro/religion mer än sin egen. Samt om hela familjen konverteras. Där kan man lita på dem som konverterar sig. Det blir mer trovärdigt än att man konverteras med ungdomsförälskelse och blir man trött lämnar man kvinnan och tron.

7. Är det många som konverterar till Kristendomen för att kunna gifta sig med en kristen?

Svar: Inte hos mig. Jag vill inte att någon konverterar för att gifta sig med en kristen. Jag vill ha personer som konverterar som älskar Jesus och hans bud mer än någon annan människa. Så står det i Bibeln: att du ska älska din Gud Herren från hela ditt hjärta, hela din själ, hela din kraft och hela ditt förnuft och din nästa liksom dig själv.

8. Vigs en protestant i er kyrka eller måste man vara ortodox.

Svar: Alla som är döpta får viga i vår kyrka oavsett kyrkotillhörighet. Två regler måste förklaras. Nämligen ingen kyrka har rätt att viga två personer/ett par från en annan utomstående kyrka d.v.s. två katoliker, likaså från andra ortodoxa kyrkor, eller protestanter. En av dem måste tillhöra syriska ortodoxa kyrkan annars är vigseln automatiskt ogiltig. På samma sätt får den katolska prästen inte viga två ortodoxa mm. vigseln blir också ogiltig. Protestanter bryr sig inte om andra kyrkors rätt och bestämmelser. De viger som de vill utan att fråga andra kyrkor.

Det andra: Enligt alla Ortodoxa kyrkors och katolska kyrkans rätt får man inte viga en protestant innan man döper om honom eller henne. Jag gör undantag. Jag döper inga döpta. Jag

accepterar dem döpta som kristna och behöver inte döpa om dem. Detta har orsakat till konflikter mellan mig och andra biskopar och präster.

9. Måste man konvertera till Kristendomen om man vill bli gift av en präst?

Svar: Man blir inte gift av en präst utan vigd. Ja, man måste konvertera till kristendom innan man blir vigd, eller giftas kyrklig. Se punkterna här ovan.

10. Hur ser du på denna generation där blandäktenskap är vanligt? Samt deras framtida barn?

Svar: Denna generations ungdomar tar blandäktenskap som allas rätt att välja, utan att tänka på konsekvenserna, först giftermål sedan tänkandet. Går det inte då skiljer man sig vilket inte är så lätt. Barnen drabbas p.g.a. föräldrarnas oplanerade giftermål och fel. Man måste se på oförutsedda problem redan från början. Spec. kristna flickor som säger att alla människor är lika. Det tror jag med. Men kultur och traditioner kan skilja mellan den ena och den andra folkgruppen och religionen. Framtida barn kommer att lida av föräldrarnas konflikter. Problematiska föräldrar kommer att skapa problematiska barn. Så är det även i det vanliga samhället.

11. Hur tror du framtiden/samhället kommer att se ut om fler och fler gifter sig utifrån sin egen religion?

Svar: Det kan hända eftersom människor vill befria sig från kyrkolag och bestämmelser. Man vill bli sekuliserade och man tror att man får göra vad man vill.

12. Övrigt! (något som vill tilläggas).

Svar: Det finns mycket att säga men tiden rinner ut. Jag hade mycket att göra.